e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

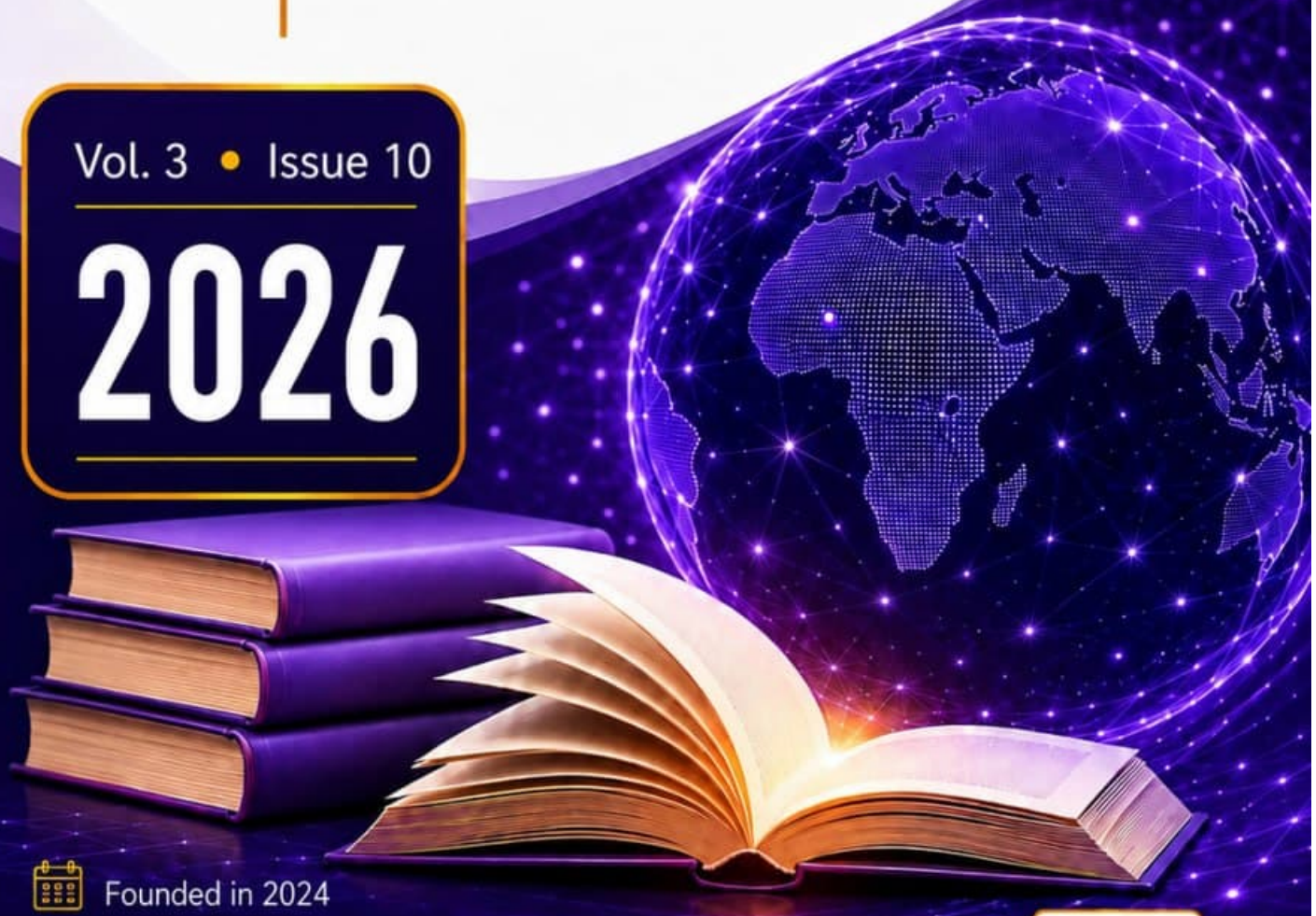
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/65fhkp90

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK TARBIYA FANI O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

Nosirova Dilfuza Saydullayevna
Guliston davlat pedagogika instituti, katta o'qituvchi.
e-mail: nosirovadilfuza1978@gmail.com **ORCID**: https://orcid.org/0009-0007-6018-9107

Annotatsiya.
Maqolada raqamli ta'lim muhitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish yo'nalishlari nazariy-qiyosiy tahlil asosida yoritilgan. TPACK modeli, DigCompEdu doirasi, UNESCOning o'qituvchilar uchun AKT kompetensiyalari doirasi hamda "Tarbiya" fani konsepsiyasining mazmuniy talablari qiyoslangan. Tahlil asosida metodik tayyorgarlikning maqsadlarni aniqlashtirish, raqamli loyihalash, pedagogik muloqotni tashkil etish va refleksiv baholash yo'nalishlari tizimlashtirilgan. Tarbiyaviy vaziyatlar asosida topshiriqlar ishlab chiqish, dars loyihalarini o'zaro muhokama qilish va qayta aloqa asosida takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar taklif etilgan. Elektron portfoliodan metodik qarorlar hamda ularning rivojlanishini qayd etishda foydalanish imkoniyatlari ko'rsatilgan. Tadqiqot natijalari nazariy-metodik xususiyatga ega bo'lib, takliflarning amaliy samaradorligi keyingi tajriba-sinov ishlarida tekshirilishi lozim.

Kalit so'zlar: pedagogik loyihalash, TPACK, DigCompEdu, qadriyatlarga yo'naltirilgan topshiriqlar, muammoli vaziyat, elektron portfolio, refleksiv baholash, qayta aloqa.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ПРЕДМЕТА «ВОСПИТАНИЕ» В ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Носирова Дилфуза Сайдуллаевна
Гулистанский государственный педагогический институт, старший преподаватель.

Аннотация.
В статье на основе теоретико-сравнительного анализа рассматриваются направления совершенствования методической подготовки будущих учителей предмета «Воспитание» в условиях цифровой образовательной среды. Проведено сопоставление модели TPACK, рамки цифровых компетенций педагогов DigCompEdu, рамки компетенций ЮНЕСКО в области ИКТ для учителей, а также содержательных требований концепции предмета «Воспитание». На основе анализа систематизированы основные направления методической подготовки: конкретизация целей, цифровое проектирование, организация педагогического взаимодействия и рефлексивное оценивание. Предложены рекомендации по разработке заданий на основе воспитательных ситуаций, взаимному обсуждению проектов уроков и их совершенствованию с учётом обратной связи. Рассмотрены возможности использования электронного портфолио для фиксации методических решений и динамики их развития. Результаты исследования носят теоретико-методический характер, а практическая эффективность предложенных рекомендаций требует проверки в ходе последующей опытно-экспериментальной работы.

Ключевые слова: педагогическое проектирование, TPACK, DigCompEdu, ценностно-ориентированные задания, проблемная ситуация, электронное портфолио, рефлексивное оценивание, обратная связь.

IMPROVING THE METHODOLOGICAL PREPARATION OF FUTURE CHARACTER EDUCATION TEACHERS IN A DIGITAL LEARNING ENVIRONMENT

Nosirova Dilfuza Saydullayevna
Gulistan State Pedagogical Institute, Senior Lecturer.

Abstract.
The article examines approaches to improving the methodological preparation of future teachers of the subject "Tarbiya" (Character Education) in a digital learning environment through theoretical and comparative analysis. The TPACK model, the European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu), the UNESCO ICT Competency Framework for Teachers, and the content requirements of the "Tarbiya" subject concept are compared. Based on the analysis, the main areas of methodological preparation are systematized, including clarification of educational objectives, digital instructional design, organization of pedagogical interaction, and

ISSN 3060-5059 (Online)

reflective assessment. Recommendations are proposed for developing assignments based on educational situations, conducting peer discussions of lesson plans, and improving them through feedback. The potential of electronic portfolios for documenting methodological decisions and tracking their development is also explored. The findings are theoretical and methodological in nature, and the practical effectiveness of the proposed recommendations requires verification through subsequent experimental studies.

Keywords: instructional design, TPACK, DigCompEdu, value-oriented assignments, problem-based situations, electronic portfolio, reflective assessment, feedback.

Kirish. Ta’lim jarayonining raqamlashtirilishi pedagog kadrlarni tayyorlash mazmuni va metodikasini qayta ko‘rib chiqishni taqozo etmoqda. Raqamli ta’lim muhitida o‘qituvchining kasbiy faoliyati elektron resurslardan foydalanish bilan birga, o‘quv maqsadlariga mos raqamli vositalarni tanlash, ta’lim mazmunini pedagogik jihatdan loyihalash, o‘quvchilarning o‘zaro hamkorligini tashkil etish hamda o‘zlashtirish natijalarini baholashni ham qamrab oladi. Bu esa bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligida fan mazmuni, o‘qitish metodlari va raqamli texnologiyalarning o‘zaro uyg‘unligini ta’minlash masalasini dolzarblashtiradi. Mazkur jarayonda asosiy e’tibor texnologiyaning o‘ziga emas, uning muayyan pedagogik vazifani hal etishdagi imkoniyatlariga qaratilishi lozim.

Bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligi ushbu fanning maqsadi va mazmunidan kelib chiqadigan o‘ziga xos xususiyatlarga ega. Tarbiya mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning axloqiy tushunchalarini boyitish, ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirish, turli hayotiy vaziyatlarga munosabat bildirishlari va o‘z xatti-harakatlarini baholashlari uchun sharoit yaratish muhim o‘rin tutadi. Shuning uchun bo‘lajak o‘qituvchi mavzuni tushuntirish bilan cheklanmasdan, muammoli vaziyatlarni tanlash, qadriyatlar yuzasidan muloqot va munozaralarni boshqarish, o‘quvchilarning mustaqil xulosaga kelishini qo‘llab-quvvatlash ko‘nikmalariga ega bo‘lishi zarur. Raqamli muhitda ushbu vazifalar axborotning ishonchliligini baholash, virtual muloqot madaniyatini shakllantirish va raqamli faoliyatdagi axloqiy mas’uliyat masalalari bilan uzviy bog‘lanadi.

Elektron ta’lim platformalari, multimedia materiallari, interaktiv topshiriqlar va raqamli hamkorlik vositalari bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish uchun turli pedagogik imkoniyatlarni taqdim etadi. Jumladan, videolavhalar asosida tarbiyaviy vaziyatlarni tahlil qilish, virtual muhokamalarda muqobil fikrlarni taqqoslash, elektron portfolioda metodik ishlanmalarni jamlash hamda o‘zaro fikr-mulohazalar asosida dars loyihalarini qayta ishlab chiqish mumkin. Biroq mazkur imkoniyatlarning ta’limiy qiymati ularni qo‘llash maqsadi, topshiriqlar mazmuni va baholash mezonlarining o‘zaro muvofiqligiga bog‘liq. Raqamli vositadan foydalanishning o‘zi metodik tayyorgarlikning takomillashganini anglatmaydi; bunda talabaning pedagogik tanlovini asoslay olishi va tanlangan vositaning tarbiyaviy vazifaga mosligini tushuntirishi muhimdir.

Shu nuqtayi nazardan, raqamli texnologiyalarni qo‘llashga doir texnik ko‘nikmalar bilan tarbiya fanini o‘qitishga oid metodik qarorlar o‘rtasidagi bog‘liqlik tadqiqotning asosiy muammosini tashkil etadi. Bo‘lajak o‘qituvchining raqamli resurs yaratishi yoki tayyor materialdan foydalanishi bilan bir qatorda, uning mazmunini o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga moslashtirishi, tarbiyaviy ta’sirini baholashi va mashg‘ulotdagi muloqot jarayonini oldindan loyihalashi talab etiladi. Binobarin, metodik tayyorgarlikni takomillashtirish jarayonida raqamli vositalarni tanlash, tarbiyaviy mazmunni ishlab chiqish, amaliy faoliyatni tashkil etish va natijalarni refleksiv baholash yaxlit tizim sifatida ko‘rib chiqilishi lozim.

Mazkur maqolaning maqsadi raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodik yo‘nalishlarini asoslashdan iborat. Ushbu maqsad doirasida metodik tayyorgarlikning mazmunini aniqlashtirish, raqamli vositalarni tarbiya fanining ta’limiy-tarbiyaviy vazifalariga muvofiq tanlash tamoyillarini yoritish hamda talabalarning darsni loyihalash, tarbiyaviy vaziyatlarni tahlil qilish va o‘z metodik faoliyatini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish masalasini o‘rganishda fan mazmuni, pedagogik faoliyat va raqamli kompetensiyalar o‘rtasidagi bog‘liqlikni yorituvchi manbalar muhim ahamiyatga ega. Quyida tahlil qilingan ilmiy ishlar va xalqaro metodik hujjatlar pedagoglarni tayyorlashning umumiy asoslarini belgilaydi. Ularni tarbiya faniga tatbiq etish haqidagi fikrlar esa mazkur maqolaning metodik talqini sifatida ilgari suriladi.

P. Mishra va M. J. Koehlerning 2006-yilda Teachers College Record jurnalida chop etilgan “Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge” maqolasida texnologiyalarni ta’limga integratsiya qilish uchun zarur bo‘lgan o‘qituvchi bilimlarining konseptual modeli ishlab chiqilgan. Mualliflar besh yillik tadqiqot dasturiga tayangan holda fan mazmuniga oid bilim, pedagogik bilim va texnologik bilimning o‘zaro aloqadorligini asoslaydilar. Dastlab TPCK deb nomlangan ushbu yondashuvda raqamli vositalardan samarali foydalanish mazkur bilim sohalarining uyg‘unligiga bog‘liq ekani ta’kidlanadi [1]. Modelning tadqiqotimiz uchun ahamiyati shundaki, bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchisining metodik tayyorgarligini dastur yoki platformani bilish bilan cheklab bo‘lmaydi. Masalan, “Mas’uliyat” mavzusidagi videolavhani tanlashda talaba uning mazmunini, muhokama metodini va foydalanish maqsadini birgalikda asoslay olishi kerak. Bu misol modelning tarbiya faniga metodik tatbiqi hisoblanadi. Biroq mazkur konseptual ish muayyan raqamli vositaning tarbiya darslaridagi samaradorligini bevosita isbotlamaydi.

J. Tondeur, J. van Braak, G. Sang, J. Voogt, P. Fisser va A. Ottenbreit-Leftwichning 2012-yilda Computers & Education

ISSN 3060-5059 (Online)

jurnalida e'lon qilingan "Preparing pre-service teachers to integrate technology in education: A synthesis of qualitative evidence" tadqiqoti bo'lajak o'qituvchilarni texnologiyalardan foydalanishga tayyorlash shartlarini yoritadi. Unda pedagogik ta'lim beruvchilarning namuna bo'lishi, raqamli ta'lim materiallarini loyihalash orqali o'rganish va haqiqiy pedagogik vaziyatlarda texnologiyalarni qo'llash tajribasini qo'llab-quvvatlash muhim yo'nalishlar sifatida ajratilgan. Shuningdek, muassasa darajasidagi rejalashtirish, hamkorlik va xodimlarni tayyorlash shartlari ko'rsatilgan [2]. Ushbu xulosalardan kelib chiqib, bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilariga tayyor elektron resurslarni namoyish etish bilan birga, ularni mustaqil metodik mahsulot yaratishga jalb qilish maqsadga muvofiq. Jumladan, talaba tarbiyaviy vaziyat asosida raqamli topshiriq ishlab chiqishi, uni kichik guruhda sinab ko'rishi va bildirilgan fikrlar asosida takomillashtirishi mumkin. Mazkur ishning kuchli jihati tayyorgarlikni individual ko'nikmalar hamda tashkiliy sharoitlar birligida ko'rib chiqishidir; uning xulosalarini mahalliy sharoitda qo'llash esa alohida tekshiruvni talab etadi.

C. Redecker tomonidan tayyorlangan, Y. Punie tahriridagi 2017-yilgi European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu hujjatida pedagogning raqamli kompetentligi oltita yo'nalish doirasidagi 22 ta kompetensiya orqali tavsiflangan. Ushbu yo'nalishlar kasbiy hamkorlik, raqamli resurslar, o'qitish va o'rganish, baholash, ta'lim oluvchilar imkoniyatlarini kengaytirish hamda ularning raqamli kompetentligini rivojlantirishni qamrab oladi. Hujjatda resurslarni tanlashda o'quv maqsadi, pedagogik yondashuv va ta'lim oluvchilar xususiyatlarini hisobga olish, raqamli ma'lumotlar asosida qayta aloqa berish, mualliflik huquqi va maxfiylik talablariga rioya qilish belgilangan [3]. Tadqiqotimiz nuqtayi nazaridan, bu yondashuv metodik tayyorgarlikning baholash mezonlarini ishlab chiqishga asos bo'la oladi. Masalan, talabaning elektron dars ishlanmasi texnik bezagi bilan birga, topshiriqlarning maqsadga muvofiqligi, o'quvchilar ishtirokini ta'minlashi va qayta aloqa mexanizmi bo'yicha baholanishi mumkin. Shu bilan birga, DigCompEdu umumiy kompetensiyalar doirasi bo'lib, uni tarbiya faniga xos axloqiy muhokama va qadriyatli tanlovlarni baholash indikatorlari bilan to'ldirish zarur.

UNESCOning 2018-yilda nashr etilgan ICT Competency Framework for Teachers. Version 3 hujjatida o'qituvchilar uchun 18 ta axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga oid kompetensiya va ularni aniqlashtiruvchi 64 ta maqsad belgilangan. Kompetensiyalar murakkablashib boruvchi uch darajada taqdim etilgan hamda o'quv dasturi, baholash, pedagogika, ta'lim jarayonini tashkil etish va uzluksiz kasbiy rivojlanish bilan bog'langan. UNESCO ushbu doirani milliy va institutsional maqsadlarga moslashtirishni nazarda tutadi [4]. Bu yondashuv bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining tayyorgarligini bosqichma-bosqich tashkil etish uchun muhimdir. Maqola doirasida dastlab raqamli resursni tanlash, keyin uning asosida mashg'ulotni loyihalash, so'ng mustaqil metodik yechim yaratish ketma-ketligini taklif etish mumkin. Bunda bosqichlar UNESCO hujjatining tayyor fan metodikasi sifatida emas, uning rivojlanish mantiqiga asoslangan mualliflik talqini sifatida qaraladi.

Tadqiqotning milliy mazmuniy asosini O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 6-iyuldagi 422-sonli qarori bilan tasdiqlangan "Tarbiya" fani konsepsiyasi tashkil etadi. Konsepsiyaning o'quv-metodik majmualarga qo'yiladigan talablarida materiallarning hayot va amaliyot bilan bog'liqligi, o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mosligi, mustaqil ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilishi hamda mediamahsulotlardan foydalanish nazarda tutilgan [5]. Mazkur talablar raqamli resurslarni tanlashning fan mazmuniga oid mezonlarini belgilashga yordam beradi. Xususan, tarbiyaviy vaziyatni aks ettiruvchi materialning tashqi jozibadorligidan tashqari, uning o'quvchini fikrlashga, o'z munosabatini asoslashga va bilimini hayotiy vaziyatda qo'llashga undashi baholanishi lozim. Konsepsiya normativ-metodik manba bo'lib, undagi talablarni muayyan texnologiya samaradorligining empirik dalili sifatida talqin qilish mumkin emas.

Tahlil qilingan manbalar bir-birini mazmunan to'ldiradi: Mishra va Koehler modeli bilim sohalarining integratsiyasini tushuntiradi, Tondeur va hammualliflar tayyorlash jarayonining pedagogik hamda tashkiliy shartlarini yoritadi, DigCompEdu va UNESCO hujjatlari kompetensiyalarni tizimlashtiradi, milliy konsepsiya esa fan mazmuniga doir talablarni belgilaydi. Ushbu manbalar doirasida ochiq qolayotgan masala — umumiy raqamli kompetensiyalarni tarbiya faniga xos metodik faoliyat bilan bog'lashdir. Shu sababli maqolada metodik tayyorgarlikni tarbiyaviy maqsadni belgilash, raqamli vaziyat va resurslarni tanlash, muhokamani tashkil etish hamda natijalarni refleksiv baholash birligida takomillashtirish taklif etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi nazariy-qiyosiy tahlilga asoslanib, raqamli ta'lim muhitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish shartlari va yo'nalishlarini aniqlashga qaratildi. Tahlil materiallari sifatida texnologik, pedagogik va fanga oid bilimlar integratsiyasini ifodalovchi TPACK modeli, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini tavsiflovchi DigCompEdu doirasi, UNESCOning o'qituvchilar uchun AKT kompetensiyalari doirasi hamda "Tarbiya" fani konsepsiyasi tanlandi [1; 3–5]. Manbalar tadqiqot maqsadiga muvofiqligi, pedagoglarni tayyorlashga bevosita aloqadorligi va metodik faoliyatni tavsiflash imkoniyatiga ko'ra o'rganildi. Qiyoslash raqamli resurslarni tanlash, darsni loyihalash, tarbiyaviy muhokamani tashkil etish, qayta aloqa berish va refleksiv baholash mezonlari asosida amalga oshirildi. Tahlil natijalarini umumlashtirish orqali mazkur mezonlarni tarbiya fanining qadriyatlarga yo'naltirilgan mazmuni bilan uyg'unlashtiruvchi metodik tavsiyalar shakllantirildi. Tadqiqot nazariy xarakterga ega bo'lib, taklif etilayotgan tavsiyalarning amaliy samaradorligini aniqlash alohida tajriba-sinov ishlarini talab etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy-qiyosiy tahlil asosida raqamli ta'lim muhitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda tarbiyaviy maqsad, o'quv faoliyati, raqamli vosita va baholash mezonlari o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash asosiy metodik talab sifatida ajratildi. Bunda metodik tayyorgarlik talabaning elektron material yaratishi bilan birga, undan foydalanish zaruratini asoslay olishi, o'quvchilar faoliyatini loyihalashi va kutilayotgan

ISSN 3060-5059 (Online)

natijaga mos baholash usulini tanlashini qamrab oladi. Quyida bayon etilgan natijalar nazariy umumlashtirish va metodik ishlanmalardan iborat bo‘lib, empirik samaradorlik ko‘rsatkichlarini ifodalamaydi.

Tahlilning birinchi natijasi metodik tayyorgarlik mazmunini o‘zaro bog‘langan to‘rtta yo‘nalishda tizimlashtirishdan iborat bo‘ldi. Bular tarbiyaviy maqsadni aniqlashtirish, raqamli resurs va topshiriqlarni loyihalash, pedagogik muloqotni tashkil etish hamda faoliyat natijalarini refleksiv baholash yo‘nalishlaridir. Ushbu tizimlashtirish avval tahlil qilingan TPACK modeli, DigCompEdu doirasi va tarbiya fanining mazmuniy talablarini o‘zaro bog‘lashga asoslanadi [1; 3; 5]. Taklif etilayotgan talqinda har bir yo‘nalish talabaning kuzatiladigan metodik harakatlari orqali ifodalanadi.

Metodik tayyorgarlik yo‘nalishi	**Talabaning metodik faoliyati**	**Baholash uchun asos bo‘ladigan mahsulot**
Maqsadni aniqlashtirish	Mavzu bo‘yicha kutilayotgan o‘quvchi faoliyatini belgilash	Aniq natijalar ko‘rsatilgan dars maqsadi
Raqamli loyihalash	Resurs tanlash, vaziyat va topshiriq ishlab chiqish	Dars loyihasi va raqamli topshiriq
Pedagogik muloqot	Munozara savollari va qayta aloqa usullarini belgilash	Muhokama ssenariysi
Refleksiv baholash	Metodik qarorlarni tahlil qilish va qayta ishlash	Elektron portfolio va tuzatilgan ishlanma

Mazkur yo‘nalishlarning amaliy mazmunini “Raqamli muloqotda mas’uliyat” mavzusiga oid namunaviy vaziyat orqali ochib berish mumkin. Vaziyatga ko‘ra, sinfning virtual guruhida bir o‘quvchining surati uning roziligisiz tarqatiladi, ayrim ishtirokchilar esa surat yuzasidan kamsituvchi izohlar yozadi. Bo‘lajak o‘qituvchining vazifasi ushbu holatni namoyish etish uchun material tayyorlash bilan cheklanmaydi. U vaziyatdagi tarbiyaviy muammoni aniqlashi, muhokama chegaralarini belgilashi va o‘quvchilarni asosli qaror chiqarishga yo‘naltiruvchi savollar tuzishi kerak. Mashg‘ulot uchun haqiqiy o‘quvchilarning shaxsiy ma’lumotlari o‘rniga maxsus yaratilgan shartli yozishmalardan foydalanish taklif etiladi.

Ushbu vaziyatda dars maqsadini “o‘quvchilarda mas’uliyatni shakllantirish” tarzida umumiy ifodalash baholash imkoniyatini cheklaydi. Uni “o‘quvchi roziliksiz axborot tarqatish oqibatlarini tushuntiradi, ishtirokchilarning harakatlarini tahlil qiladi va muammoni hal etishning asoslangan variantini taklif qiladi” shaklida aniqlashtirish mumkin. Bunday maqsad o‘qituvchiga topshiriqlar mazmunini hamda baholash mezonlarini belgilash uchun asos beradi. Biroq bitta topshiriqning bajarilishi o‘quvchida mas’uliyat barqaror shaxsiy sifat sifatida shakllanganini tasdiqlamaydi; baholash aynan vaziyatni tushunish va qarorni asoslash doirasida olib boriladi.

Tahlilning ikkinchi natijasi raqamli vositani tanlashni pedagogik vazifaga bo‘ysundirish zarurati bilan bog‘liq. Namunaviy mashg‘ulotda anonim elektron so‘rov dastlabki munosabatlarni aniqlash, umumiy elektron hujjat guruhlarning yechimlarini taqqoslash, elektron portfolio esa bo‘lajak o‘qituvchining metodik qarorlarini qayd etish uchun qo‘llanishi mumkin. Har bir vosita darsdagi muayyan vazifaga xizmat qiladi. Shuning uchun resursni tanlashda uning maqsadga mosligi, mazmunining ishonchliligi, yosh xususiyatlariga muvofiqligi, foydalanish qulayligi va shaxsiy ma’lumotlarni himoyalash imkoniyatini hisobga olish taklif etiladi. Bu mezonlar raqamli resurslar bilan ishlashga oid umumiy talablarning tarbiya faniga moslashtirilgan ifodasidir [3].

Uchinchi natija bo‘lajak o‘qituvchini metodik faoliyatga tayyorlashning izchil ketma-ketligini belgilashdan iborat. Taklif etilayotgan ketma-ketlikda talaba avval tarbiyaviy muammoni tahlil qiladi, keyin dars maqsadi va topshiriqlarini ishlab chiqadi, raqamli vositani tanlaydi, mashg‘ulotning bir qismini tengdoshlari ishtirokida sinab ko‘radi hamda qayta aloqa asosida ishlanmasini takomillashtiradi. Ushbu yondashuv texnologiyalarni loyihalash va pedagogik vaziyatlarda qo‘llash orqali o‘rganishga doir adabiyotlar bilan mazmunan uyg‘unlashadi [2]. Maqola doirasida u amaliyotga joriy etish uchun taklif qilinayotgan metodik tartib sifatida qaraladi.

Masalan, talaba yuqoridagi vaziyat uchun “Kim aybdor?” savolini asosiy muhokama savoli sifatida tanlashi mumkin. Ishlanmani muhokama qilishda ushbu savol ishtirokchilarni shaxsga baho berishga yo‘naltirishi ehtimoli ko‘rib chiqiladi. Shundan so‘ng savolni “Qaysi harakatlar muammoni kuchaytirdi?”, “Har bir ishtirokchi qanday yo‘l tutishi mumkin edi?” va “Zararni kamaytirish uchun qanday choralar taklif qilasiz?” tarzida qayta tuzish mumkin. Ushbu misol metodik takomillashtirishning mazmunini ko‘rsatadi: talaba savolning shaklini o‘zgartirish bilan birga, uning o‘quvchi fikrlashiga qanday yo‘nalish berishini asoslaydi.

To‘rtinchi natija metodik tayyorgarlikni baholashda yakuniy mahsulot bilan birga uni ishlab chiqish jarayonini ham hisobga olish zarurati sifatida ifodalandi. Taklif etilayotgan baholashda maqsad va topshiriqning muvofiqligi, raqamli vosita tanlovining asoslanganligi, savollarning tahlilga yo‘naltirilganligi, o‘quvchilar ishtiroki uchun yaratilgan sharoit va qayta ishlashning dalillarga tayanishi asosiy mezonlar bo‘lishi mumkin. Elektron portfolioga dastlabki dars loyihasi, olingan fikr-mulohazalar, qayta ishlangan variant va o‘zgarishlarning izohi kiritiladi. Bu materiallar talabaning metodik qarorlarini ko‘rib chiqish imkonini beradi.

Shuningdek, raqamli platformadagi faollik ko‘rsatkichlarini talqin qilish chegaralari belgilandi. Tizimga kirish soni, topshiriqni bajarishga sarflangan vaqt yoki yozilgan izohlar miqdori metodik tayyorgarlik haqida yordamchi ma’lumot berishi mumkin. Biroq talabaning pedagogik qarori sifatini baholash uchun dars ishlanmasi, savollar mazmuni va refleksiv izohlarini bevosita tahlil qilish talab etiladi. Masalan, ko‘p sonli izoh yozishning o‘zi asosli fikrlashni ifodalamaydi; bunda dalil keltirish, muqobil qarashni hisobga olish va xulosani tushuntirish muhimdir.

Olingan nazariy natijalar asosida metodik tayyorgarlikni takomillashtirish mazmuni tarbiyaviy vaziyatni tahlil qilishdan boshlanib, raqamli dars loyihasini ishlab chiqish, muhokamani tashkil etish va asoslangan qayta ishlash bilan

ISSN 3060-5059 (Online)

davom etadigan yaxlit jarayon sifatida belgilandi. Ushbu jarayonni amaliy tekshirishda talabalar tayyorlagan dastlabki va yakuniy ishlanmalarni bir xil mezonlar asosida taqqoslash mumkin. Hozirgi tadqiqot doirasida esa taklif etilgan yo‘nalishlar, namunaviy vaziyat va baholash mezonlari keyingi tajriba-sinov ishlarining metodik asosi bo‘lib xizmat qiladi.

XULOSA

Nazariy-qiyosiy tahlil asosida raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish tarbiyaviy maqsad, o‘quv faoliyati, raqamli vosita va baholash mezonlarining o‘zaro muvofiqligini ta’minlashga bog‘liq degan xulosaga kelindi. Metodik tayyorgarlikning mazmuni raqamli resurslardan foydalanish bilan birga, ularning pedagogik ahamiyatini asoslash, tarbiyaviy vaziyatlarni loyihalash, muhokamani boshqarish va o‘z faoliyatini refleksiv baholash ko‘nikmalarini qamrab olishi lozim.

Tadqiqot doirasida metodik tayyorgarlikni rivojlantirishning maqsadni aniqlashtirish, raqamli loyihalash, pedagogik muloqotni tashkil etish va refleksiv baholash yo‘nalishlari tizimlashtirildi. Ularni amalga oshirish uchun talabalarning hayotiy vaziyatlar asosida topshiriqlar yaratishi, dars loyihalarini tengdoshlari ishtirokida muhokama qilishi va qayta aloqa asosida takomillashtirishi taklif etildi. Raqamli resurslarni tanlashda mazmunning ishonchliligi, yosh xususiyatlariga mosligi, foydalanish qulayligi hamda axloqiy talablarga muvofiqligi asosiy mezonlar sifatida belgilandi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini baholashda dars ishlanmasining sifati, raqamli vosita tanlovining asoslanganligi, muhokama savollarining tahliliy mazmuni va kiritilgan o‘zgarishlarning dalillarga tayanishini hisobga olish maqsadga muvofiq. Elektron portfolio ushbu faoliyat mahsulotlari va ularning takomillashish jarayonini tizimli qayd etish vositasi sifatida tavsiya qilinadi. Taklif etilgan metodik yo‘nalishlar nazariy jihatdan asoslangan bo‘lib, ularning amaliy samaradorligini aniqlash keyingi tajriba-sinov tadqiqotlarining vazifasini tashkil etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, № 6. – P. 1017–1054. – DOI: https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x.

2. Tondeur J., van Braak J., Sang G., Voogt J., Fisser P., Ottenbreit-Leftwich A. Preparing Pre-service Teachers to Integrate Technology in Education: A Synthesis of Qualitative Evidence // Computers & Education. – 2012. – Vol. 59, № 1. – P. 134–144. – DOI: https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.10.009.

3. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / ed. by Y. Punie. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. – DOI: https://doi.org/10.2760/159770.

4. UNESCO. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. – Paris: UNESCO, 2018. – URL: https://www.unesco.org/en/digital-competencies-skills/ict-cft

5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida “Tarbiya” fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi 2020-yil 6-iyuldagi 422-son qarori. – 3-ilova: «Tarbiya» fani konsepsiyasi. – URL: https://www.lex.uz/uz/acts/-4885018